

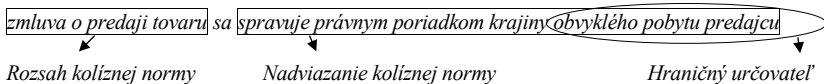
5. ÚČEL A ŠTRUKTÚRA KOLÍZNYCH NORIEM A NORIEM URČUJÚCICH PRÁVOMOC SÚDOV

Účelom kolíznej normy je určenie toho právneho poriadku, ktorého pravidlá majú byť použité na reguláciu posudzovaného súkromnoprávneho vzťahu s cudzím prvkom. Nepriamo sa tým určujú medze pôsobnosti vnútroštátnych zákonov.⁶¹ Samotná kolízna norma ešte nepredstavuje záväzné pravidlo správania v klasickom ponímaní (určenie práv a povinností jednotlivca). Kolízna norma „iba“ otvára možnosť riešenia samotného právneho problému tým, že odkazuje na vecnú právnú normu ako normu, ktorá ustanovuje pravidlo správania sa a ktorá sa má v tomto konkrétnom prípade použiť.

Z účelu kolíznej normy vyplýva aj jej štruktúra, ktorá musí obsahovať druh spoločenských vzťahov, na ktoré sa vzťahuje, a určenie právneho poriadku, ktorý sa má na tento spoločenský vzťah použiť. **Kolízna norma sa skladá z rozsahu a nadviazania.**

Rozsahom rozumieme okruh spoločenských vzťahov, na ktoré sa má kolízna norma aplikovať, nadviazanie rozhoduje o tom, ktoré právo, resp. právny poriadok ktorého štátu sa má na danú otázku použiť. V rámci nadviazania zohráva podstatnú úlohu hraničný určovateľ (označovaný aj ako hraničný ukazovateľ, resp. kolízne kritérium), určujúci právny poriadok, ktorý sa má v danom prípade použiť.

Vhodným učebnicovým príkladom kolíznej normy, na ktorom si ilustrujeme jej štruktúru, môže byť norma ustanovená v čl. 4 ods. 1 písm. a) nariadenia Rím I:

Hraničný určovateľ môže predstavovať tak faktickú skutočnosť (napr. miesto uzatvorenia zmluvy, uskutočnenia právneho úkonu), ako aj právnu okolnosť (hraničným určovateľom môže byť aj výsledok kolízneho určenia vyplývajúci z inej kolíznej normy, vtedy jedna kolízna norma odkazuje na použitie práva štátu, ktoré sa má na určitý vzťah použiť podľa inej kolíznej normy – *lex causae*).

Existuje veľké množstvo hraničných určovateľov, ktoré reflektujú názory štátov (jednotlivých zákonodarcov) o kritériách, ktoré ponúkajú rozumné a spravodlivé priradenie určitého právneho vzťahu k právnemu poriadku určitého štátu. Ako príklady môžeme uviesť:

- štátna príslušnosť fyzickej osoby (*lex patriae*), t. j. zákon toho štátu, ktorého je fyzická osoba štátnym príslušníkom,
- štátna príslušnosť právnickej osoby (*lex societatis*),

⁶¹ Pozri SCHINKELS, B. *Normsatzstruktur des IPR*. Tübingen : Mohr Siebeck, 2007, s. 272.

- pobyt, obvyklý pobyt, pobyt dlhší čas, domicil,
- miesto úkonu (*lex loci actus*) a jeho viaceré modifikácie, napríklad miesto uzavretia zmluvy (*lex loci contractus*) alebo miesto plnenia (*lex loci solutionis*),
- miesto, kde bolo právo porušené (*lex loci delicti commissi*),
- miesto vzniku škody (*lex loci damni infecti*),
- miesto, kde sa manželstvo uzavrelo (*lex loci celebrationis*),
- miesto, kde sa vec nachádza (*lex rei sitae*),
- miesto výkonu práce (*lex loci laboris*),
- miesto odoslania veci (*lex loci expeditionis*),
- miesto určenia veci (*lex loci destinationis*),
- vôľa strán (*lex voluntatis*),
- peňažná mena, v ktorej je vyjadrený záväzok (*lex monetae, lex pecuniae*),
- štátna príslušnosť predávajúceho (*lex venditoris*),
- vlajka, pod ktorou loď pláva (*lex banderae*),
- právny poriadok, ktorým sa spravuje podstata právneho pomeru, resp. ktorým sa spravuje iný, pridružený – kauzálny – právny vzťah (*lex causae*),
- miesto súdu alebo úradu, ktorý vedie konanie (*lex fori*).

Nie každá kolízna norma musí obsahovať hraničný určovateľ. Kolízne normy obsahujúce hraničný určovateľ označujeme **dvojstrannými kolíznymi normami**. Zo samotnej dvojstrannej kolíznej normy ešte nevyplýva, ktorý konkrétny právny poriadok sa v spore má použiť, ale takéto určenie dosiahneme až po subsumpcii skutkového stavu pod hraničný určovateľ.

Napríklad ak je hraničným určovateľom miesto uzatvorenia zmluvy, musíme toto konkrétne miesto ustáliť. Kým sa miesto uzatvorenia zmluvy nepreukáže, nevieme, ktorý právny poriadok aplikovať.

Dvojstranná kolízna norma tak *a priori* umožňuje, aby bol na určitý právny vzťah aplikovateľný jeden z dvoch alebo viacerých právnych poriadkov. Výnimočne, niektoré kolízne normy ale hraničný určovateľ neobsahujú a priamo uvádzajú, že právny vzťah sa riadi vnútroštátnym (slovenským) právom.⁶² V tomto prípade je už zo samotného znenia kolíznej normy zrejmé, ktorým právnym poriadkom sa predmetná otázka spravuje, a niet potreby preukazovať splnenie akéhokoľvek hraničného určovateľa. Takéto normy nazývame **jednostrannými kolíznymi normami**.

Určité odlišnosti v štruktúre a zmysle noriem platia pre normy **medzinárodného práva procesného**, najmä normy určovania právomoci súdov. Pravidlá určovania právomoci súdov spadajú do medzinárodného práva procesného. Tieto pravidlá sú vlastne kompetenčnými normami, keďže rozhodujú o kompetencii súdov určitého štátu rozhodovať určitú vec. Ak by sme mali normu určujúcu právomoc konštruovať

⁶² Pozri § 21 ods. 1 druhá veta ZMPSaP: „Ak sú manželia príslušníkmi rôznych štátov, spravujú sa tieto vzťahy právom slovenským.“

vo svetle úvah, ktoré sme uviedli pre kolízne normy,⁶³ vyzerala by jej štruktúra nasledujúco:

Vo veciach X má právomoc súd štátu Y.

Na rozdiel od kolíznych noriem ale normy medzinárodného práva procesného, ktorými sa určuje právomoc súdu, vymedzujú **iba** podmienky, za ktorých je daná právomoc súdu **toho** štátu, o ktorého procesné normy ide. Normy medzinárodného práva procesného platné na Slovensku určujú iba to, kedy majú právomoc slovenské súdy (**vymedzujú** právomoc vnútroštátneho súdu). Právny poriadok jedného štátu nemôže ustanoviť podmienky právomoci súdov iného štátu. Na rozdiel od noriem medzinárodného práva súkromného tak normy určujúce právomoc v zásade nie sú dvojstrannými normami. Určitou výnimkou sú, samozrejme, prípady, ak pôsobnosť právneho predpisu obsahujúceho takúto kompetenčnú normu zahŕňa viacero štátov (nariadenia európskeho práva alebo medzinárodné zmluvy), ktorý **vymedzujú** právomoc súdov určitého štátu, a tým zároveň aj **rozhraničujú** právomoc súdov jednotlivých štátov.

Samotné vyjadrenie predmetnej normy v konkrétnych právnych predpisoch môže variovať. Napríklad, vnútroštátny zákon o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom uvedenú logickú štruktúru dodržiava.

§ 37 ZMPSaP

... právomoc slovenských súdov je daná, ak osoba, proti ktorej smeruje návrh (žaloba), má na území Slovenskej republiky bydlisko alebo sídlo a ak ide o majetkové práva, ak tu má majetok.

Niektoré európske pramene medzinárodného práva procesného používajú odlišné formulácie s rovnakým výsledkom. Formulácie takýchto noriem ilustrujú aj skutočnosť, že sa vzťahujú aj na rozhraničenie právomoci súdov viacerých štátov.

Čl. 4 ods. 1 Brusel Ia

..., osoby s bydliskom na území členského štátu sa bez ohľadu na ich štátne občianstvo žalujú na súdoch tohto členského štátu.

Uvedené ustanovenie nariadenia čítame tak, že v určitom konaní v občianskych a obchodných veciach a v rozsahu pôsobnosti daného nariadenia, v rámci ktorého má žalovaný bydlisko na území členského štátu, má právomoc konať súd tohto členského štátu. Právomoc súdu určitého členského štátu je tak daná vtedy, ak má odporca bydlisko v tomto štáte.

Aj normy určujúce právomoc obsahujú určité lokalizačné kritérium podobné hraničnému ukazovateľovi, ktoré určuje, súdy ktorého štátu majú právomoc.

Čl. 7 Brusel Ia

Osobu s bydliskom na území členského štátu možno žalovať v inom členskom štáte: 1. a) v zmluvných veciach na súdoch podľa miesta zmluvného plnenia, ktoré je predmetom žaloby...

⁶³ Odhliadnime od skutočnosti, že právne predpisy európskeho práva používajú pojem kolízne normy aj pre normy určujúce právomoc súdov.

Otázky:

1. Aký je rozdiel medzi jednostrannou a dvojstrannou kolíznou normou?
2. Prečo majú kolízne normy odlišnú štruktúru od noriem upravujúcich právomoc súdov určitého štátu?
3. Aký je rozdiel vo formulácii vnútroštátnej normy určujúcej právomoc súdu oproti podobnej norme, ale obsiahnutej v nariadení EÚ?